

ЛЕМ.фм+

ПАНРУСИНЬСЬКИЙ ТЫЖДЕННИК № 21 08.08-14.08.2016 ISSN 2451-246X WWW.LEM.FM

І по ватрі...

4

Чужына і ей Ватра

14

Грекокатолицке помництво на Св. Гору Явір 2016

16

59 річы о Ендім Варголи, котрых не знаш, але ся дознаш

Зміст

22

Кідь ся доспівать і до-танцює

Недавно єм був ословлений, подля голосу молодов, редактор-ков едних словацькых ре-гіональных новинок, котра приго-товлявала статью о Русинах в регіоні під Татрами. Розговор по телефоні був барз...

Рекомендуєме //

4

Чужына і ей Ватра

10

Убля буде мати туристич-ный центр

12

Акція для магурской туристичной колибы – успішні проведена

14

Грекокатолицке полонництво на Св. Гору Явір 2016

16

59 річы о Ендім Варголи, котрых не знаш, але ся дознаш

20

101 років тому в Талер-гофі...

24

Події в найближшым тыжњи

26

Скоропис

27

Фафриндя і сконфіскуване

Редакция:

Шефредактор:
Демко Трохановскій,
технічний редактор:
Наталія Малецка-Новак,
члены редакції:
Богдан Гамбаль,
Севериян Косовскій,
Петро Медвідь,
Павел Малецкій.

Выдавця:
Стоваришыня «Руска Бурса»
ул. Сенкевіча 28
38-300 Горлиці

контакт з редакцией:
tyzdennyk@lem.fm

Редакция

Не вшытко поведе ся зробити так, як нами было заплануване. Хоц вшелеяке ґратя было зрыхтуване, електрику сме доєднали, акустики дали сигнал зо сцены, а ансамбль медияльной ґрупы лем.фм был присутний на XXXVI Лемківській Ватрі в Михалові такой в комплеті, не повело ся провести трансмісію наживо з ватрянного поля. Здавало бы ся, же было вшытко. Бракло лем жмені інтернету, завдякы котрому мали бы сме можніст сигнал пустити дальше.

На знімці шефредактор тыжденика
Демко Трохановскій.

Не буду робил за барз шыроких аналогій, але такой стан, т.е. схоснувати свободний час за перше плянувану роботу, покус ся мі зачал асоціювати з оповістями старшых генерацій, котры жыли не лем без інтернету і компютерів, ачий електрикы, ци інчых необхідных нашым часам успіхів розвитку цивілізації. Што робили нашы предкы, коли была планна хвиля, ляло, курило, была фест злива, або задуюва? Можу ся додумати, же товды ся розмножали, а кед ніт – або по тым, або заміст того – бесідували.

Стрітил єм на ватрі єдного чловека, котрий о Лемках не знал ани тільки, што нашкрябане в Вікіпедії, а як знаме – то така енциклопедия, в котрій каждый може написати хоцшто. Не знал він ани того, як розобрати ся в меншыновых проблемах, не бесідуячы уж о барже розвиненых

аспектах нашой штоденности. Але жебы дійти до днешньости, треба было зачати о минулым. Де, одкале, як, на што, за чым? Такой в такой спосіб выглядала ціла бесіда-монолог. Спомнул єм сой потім еден жарт о школярю, котрий, чытаючы якусу книжку, фурт голосно повтарял: «Досправды?» або «Не може быти!», а звіданий – што такє інтересуюче чытат, одрюк – ортоґрафічний словник.

Рефлексия пришла ґу мі аж потім, а конечні понял єм, же нич ту неє до сміху, аж о ден, коли стрітил мя мій спілбесідник з попереднього вечера і, тягнучы на каву, щыро подякувал за оповіджыня о нелегкій русинській історії од найстаршых часів до днес. Я, як особа радше з тых бесідливых, кус єм ся встрашил, же зас буду вюл монолог, а найгірше з того бы было товды, кед бы-м мал тому самому бесідувати зас того само. Ніт. Побесідували сме о хвили, о політиці, о імігрантах і о вшелеяких інчых, лем не наших справах, а мій спілбесідник явил ся барз інтелігентным чловеком, чого єм не міг спостеречи ден перше, бо ведучы монолог, мало мож познати ся на другій стороні. То о тільки важне, же його пошана для моіх слів выражена была в молчаню і одвічній мудрости, т.е. кед не знач нич – сід тихо. І я подякувал спілбесідникови за його вчерашне молчаня.

Кус єм ся страпил. На конец дізнал єм ся од мого колеґы, котрий фурт терпеливо слухал, же посеред знаемых мат вельох Лемків. Пару разів прібувал іх звідувати о нашы справы,

але дознал ся лем о співаню, гуляню, о тым, же єст така ватра (і інчы! і же подібно тіж нашы!) і штоси там іщы о Волохах, або інчых легендарных космітах, од котрых маме ся выводити. Навет скоро спостерюг, же я в свой може кус за долгій оповісти (але як в три години повісти о вшыткым!) ани о тым не споминал.

Але і так єм ся потішыл. Спілбесідник підсумувал нашу стрічу, же моя істория была цікавша од тых, што іх чул перше, бо выводячы ей од выдатных латинськоязычных русинських гуманістів, легше дійти до сучасных наших стремлінь, як зачынаючы історію од пастухів, які гнали уці по Карпатах, по котрых остал нам лем фольклор.

Нич не мам ани до пастухів, ани до фольклору, бо і они сут частью нашой історії. Лем же виджу проблем в тым, на што кладеме притиск, гордячы ся, же сме Русины. Іщы з єдной справы был єм рад. Виджу, же помалы і організаторы михалівской ватры кладут притиск не лем на гуляня і співаня, за што ім сердечно дякую. •

Demyk Trohanovskiy
шефредактор

Чужына і ей Ватра

Севериян Косовскій
seweryjan@lem.fm

Од 1947 рока з не-свойой волі, а під беззаконным примусом Лемкови-на нашла ся на чужій, західній землі. Більшість ей діти донес гын прожыват, хоц декотры постепенно о ній забывают, ачий час-до-часу памяют. Добром хвильом на продолжаня штоденной памяти, ци як іде про другых – памяти раз до рока, є напевно велика стріча Лемків, котра рік-по-рік проходить на чужині в селі Михалів поблиско Любіна. То Лемківска Ватра, котра того рока празднувала 36. ден народжыня, коли то на михалівській рівнині перший раз розгоріло огниско, пак назване Лемківском Ватром.

Дош і сонце, сонце і дош

Чужына од вельох років являт ся быти непокірном для жыючых гын Лемків, а од деякого часу істо стає ся докучлива для Лемківской Ватры в Михалові. Влонишня ватра напевно на долго зайде в память організаторів, а то не лем зато, же гріло як на Сагарі, але певно і зато, же пришло на ону ватру меньше люди. Непоко́ра не лем серед природы. По части, непокірны были і самы Лемкы, котры як не ішли на весіля, то просто марудили, же кып, же кріп, же пісок. Того рока непевно было ліпше. Хоц ден перед розпаліньом ватры на чужині гріло як за старых років, то такой цілу пятницю ляло і моментальні ся остудило. Щестя в нещестю такє: перестало ляти даде на дві години перед офіціальным одкрытьом XXXVI Лемківской Ватры на Чужині в Михалові. Така хвиля непошкодила заінтересуваным, впертым ватрянам, котры і так охочо пришли на тогорічне торжество рідной культуры. А дальше то уж было лем ліпше. Субота

Полну фотогалерию найдете на сайті www.lem.fm. Знимкы авторства Демка Новака.

першого вікенду серпня/августа явила ся якося інча як за послідні рокы. Ани не ляло, ани якося барз не гріло, просто хвиля дописала.

Поклін покривдженым

Традиційно квітя під памятником злочыну «Акції Вісла» поклали польскы парламентаристы, запрошены гості з околных самоурядів, як тіж діти і внуки тых, котры досвідчыли трагедії беззаконного выгнаня. Попри камени, на котрым находит ся таблица близко сперед двадцетьох років, выставлены были таблиці з назвами вшыткых русиньскых сел з Лемковины, котры были насильно выганяны од яри '47.

Артисты все шумны

Як іде о артистичну част події (а тота хыбаль є основом каждого фестивалю) то ей рівен з рока на рік в Михалові іде догоры.

Організаторы старают ся так доберати выступуючых, жебы заедно не бракло традиції і топовой модерности. В тым році вшытко было так заплянуване, жебы і в пятницю, і в суботу потішыло ся око старших, як і выгуляли ся ноги молодых. Традиційні отворіно ватры товаришыло выступліня ансамблю діючого при організаторі фестивалю, т.е. Товаришыню Лемків. Лемківскій Ансамбль Пісні і Танця «Ластівочка» з Пшемкова, як газда каждой стоваришыньовой події, піднеслым співом «Горы нашы» привитиал запрошених гостів і такой одраз запросил вшыткых до амфітеатру. Дальше мож было видіти репрезентантів рідной землі – ансамбль «Терочка» з Руской Бурсы, котрий запрезентував ся з новым програмом. По них, на сцену пришло більше модерности

« Субота першого вікенду серпня/августа явила
ся якої інча як за послідні рокы. Ани не ляло, ани
якої барз не гріло, просто хвиля дописала »

і індивідуальної творчості. Постепенно виділи сме групу «RE -Karpaty Project», ансамбль «Ромба» з Праги ведно з приятельом цілого ансамблю ЛЕМ.фм – Робертом Ломбіно, та вкінци топовий словацко-русьинський ансамбль «Грдза» зо самого центру Пряшівской Руси – Пряшова. Забаву на завершыня того студеного, мокрого дня заграли гудаки з капелі «Демай».

Другій ансамбль з Пряшівщыны, котрий мал такой отворити суботні выступліня, не доіхал. Камюнчане і їх «Барвінок» тот рік не змогли прити до Михалова, де такой сут менуваны уж як постійний гіст. Дальше, до сценічної перервы презентували ся діточкы з груп «Кыччерка» та «Ластівчата». По 18.00 год. сцену заняла «Розтока» з Рудной, варшавякы з «Літаючого дивана» та фамелійний колектив «Файна Ферайна». Пізнійше, уж за михалівським амфітеатром, на ватряній луці новий програм вказала «Кыччерка» з Лігниці, котра тот рік праздує свое 25-літя. Такой публікы і великого заінтересуваня «Кыччерякы» не мали давно, прототым більше є то доказ того, же видо-

виско «Лемківскы собіткы» полюбило ся ватрянам. Пак, обзираючи вернули до амфітеатру, де зачал ся уж осатній блок выступлінь. Музыку кантри в получыню з галицькыма мелодиями вказала група «Lemko Bluegrass Band» зо Львова, при котрій помаленькы зачала ся гулянка. Пізнійше доіхала «Крамбабуля» з Познаня – выявліня влонишньої ватры, коли од тамтой поры зачали робити штотраз більшу кареру. Завершыньом суботы была забава заграана ансамблем «Водограй».

Посмертний Никыфор

В пятницю перед выступліньом «Терочкы» капітула Стоваришыня Лемків вручала нагороды ім. Никыфора (Епифана Дровняка), яка є подяком за труд вложений в плеканя, розвиток і підтримуваня рідной культуры і достоменности Лемків. Посмертні нагороду признано бл.п. Михалови Романякови, котрий одышол на 78. році жытя. На руки жены статуу склал председатель Стоваришыня Лемків,

Андрій Копча, котрий в короткых словах припомнил, же особа Михала Романяка вписала ся в історію михалівской ватры, при котрій все помагал і чул ся за ню одповідальний. Приятель покійного лавреата, Ваньо Дзядик, одчытал спомины про єдносельчана, а пак пристутны одспівали Вічну Памят.

Ватра не лем фестивалом співу і танця

Бодай перший раз в Михалові одбыл ся дискусийний панель. Тема, котру задумала провести проф. Олена Дуць-Файфер, была барз актуальна. Звіданя «Ци в лемківським середовиску заходит поколіньова зміна і што она значыт?» выкликало вельо реакцій, котры вказували на того, же помедже молодыма і старшыма активістами можут заходити деякы непорозумліня. Што важне, в бесіді взяли участ не лем Русины з Чужыны, але тіж репрезентанты Лемковины, Пряшівской Руси, та потомны выселеных на Україну. Бюро Ватры в тым часі одвиділ і еден

Гуцул з походжыня, котрий позитивні однюс ся до заходчых процесів в лемківським світі, котрий – зрівнуючы го з гуцульском локальном активністю – фурт намагат ся іти допереду.

Інчыма пропозициями, повязаныма не лем з поважныма темами, были наприклад спортовы змаганя, котры як все притягнули заінтересуваных. В само суботне полудне зачал ся турнір футболу, а по ним розгrywаны были волейбольовы змаганя.

Про діточкы організаторы тіж памятали. Для них зорганізувано конкурс рецитації, співу та малюнку, а на окремі сцені «під грушком» проходили варштаты, ведены молодыма Лемкынями, маючыма педагогічну освіту.

ЛЕМ.фм медияльным партнером

Но і в тым місци кус треба понарікати на михалівскы рівнины і лісы, понеже то через них не повело ся зробити прямої трансмісії, гу котрій потрібний є не так скорий, але стабільний інтернет. На жаль, в тым році не повело ся найти доброго получыня, котре гварантувало бы слухачам комфортное одбераня. Але успіх ЛЕМ.фм мож вказати з інчой стороны. То за справом шатра, при котрым мож было покупити вшелеякы видавництва з русиньской обшыри, котры розходили ся як теплы булочки. Част з люди ани не знала, же Лемкы друкуют, же пишут, же їх язык є фурт жывий і не заходит ся на його вымертя. Тот акцент повинен тішыти тым більше, же находиме ся в передроці річниці злочыну выгнаня, котре мало нас доцяп засимілювати. Яка буде наступна тридцет сема ватра? Ци пройде в тіни смутной для Лемків річниці? Одповід уж о рік. ●

Гранічне село Убля, в окресі Снина, буде поліфункційний туристичний інформаційний центр. Окрім цього мав би бути в марці наступного року і мав би словацьким і заграничним туристам давати комплексні інформації потрібні при подорожіню в снинській області, но і при подорожіню в Закарпатській області України. Денник Korzár о тім інформовала старостка села і ініціаторка цілого проєкта Надежда Сіркова.

Як повіла про денник Сіркова, в селі мають роки скушеностей з тим, же ся стрічали із туристами наприклад із Чехії, Німецька, Австрії, котры подорожыли на Україну і приходжали на сельський уряд, жебы здобыти даякы інформації, што інтересне можуть видіти в Закарпатській області України, де можуть переночовати, де бы ся могли освіжыти і так подібно. Зато выникла думка зрядити в селі інформаційний центр про туристів.

Про замір одкрытя туристичного центру село Убля одкупило од Міністерства внутрішніх справ Словацькой републіки будинок бывшой поліцейской станіці із фондушом. Село в тім видить окрім іншого выгоду так само із той причіны, же будова, о котру ся роки ни хто не старав, ся теперь зреструктурує. В центрі дасть село роботу єдному чоловіку, котрый буде навщівникам давати важны і інтересны інформації.

Проєкт, в рамках котрого выникне туристичний центр, має і своїх партнерів. Нима суть села Великий Березный, Стацін, Колониця, Збій

Петро Медвідь

petro@lem.fm

і регіональні медіа. Вшиткы села, котры суть в проєкті залучены, мають за думками Сірковой што понукнути туристам. Із той причіны была о споминаных селах публікована і книжка, в котрій суть здокументованы вшиткы містны памяткы і інтересности. Так само выникнуло і новий інтернетовый сайт.

Навщівници села Убля дістануть в центрі інформації і о культурных памятках, конкретно і деревяных церквах, котры находять ся в снинській і собранецькій долинах. Обчанське здружіння Карпатськы деревяны церквы (Karpatské drevené cerkvi) в співпраці з партнерами в рамках проєкта Обновліня деревяных храмів, зьякостніня інфраструктуры Біцігльовой стежки ікон зреструктурувало пять будов і десять далшых артефактів, котры суть записаны до народных культурных памяток, векшынов із 18-го столітя. Як повіла Сіркова, тоты два проєкты ся взаємно ідеально доповнюють.

Цільом проєкту є звышыти інформованость при розвитку туристікы і пропаговати головно через регіональні медіа тоту територію на обидвох боках граніці, на Словакії і на Україні. Проєкт є фінанцованый із норвегійского фінанчного механізму і сполуфінанцованый з державного розрахунку Словацькой републіки. Цілковы кошты на выбудованя бы не мали быти веце як 143 тисяч євр. •

Убля буде мати туристичный центр

«Навщівници села Убля дістануть в центрі інформації і о культурных памятках, конкретно і деревяных церквах, котры находять ся в снинській і собранецькій долинах»

Демко Трохановскій
demko@lem.fm

На нашым портали і в тыжденнику ЛЕМ.фм+ інформували сме недавно, же туристична колиба на Магурі Маластівській ест в потребі. Такой од початку ей істнуваня, коли была збудувана в 1955 році, не мала порядного ремонту, зато горозило йй запертя, чым стратила бы свою функцию як місце схороніня для туристів, ходячых по бескідских путях. Опікуючий ся од осмох років колибом Гриц Вацек, новичан з лемківскыма корінями, рішыл зрыхтувати спеціальний проєкт на сайті polakpotrafi.pl. То кравдфандінговий портал, на котрым, позыскуючы часом невеликы квоты, мож зобрати більшы пінязі на даяку конкретну ціль. Єдно, што ограничат збірку фінансів, ест того, же кед не поведе ся зобрати цілу жадану суму, грошы вертают до охочых спомочы ініціятыву. Окрем заявок на портали lem.fm, зобрали ся тіж фейсбуквичы, пошырюючы інформацію о акції, а такой на сам вершок Магуры, під будинок колибы, пришла редакция інформаційного програму Телеекспрес з Польской Телевізіі.

Тым разом інтернавты не завели. Уж по парох днях акції організаторы збірки заявили, же мают половину вымаганых пінязів, а 3. серпня/августа на наш е-майль пришла відоміст, же повело ся зобрати цілу суму, т.е. 50.000 зл. Тым способом, уж неодола – як пишут опікуны колибы – в вересни/септембрі 2016 р. зачнут ся ремонтны працы. Акція збераня фондів на туристичну колибу тырват дальше. Тепер, кед поведе ся зобрати дальшых 25.000 зл, організаторы выпосажат ей в середині.

Каждый, хто вплатит навет найменьшу квоту, достане дрібний дарунок од організаторів збірки. ●

Акція для магурской туристичной колибы – успішні проведена

На знимці туристична колиба ПТКТ на Маластівській Магурі в роках 1965–67, почтівка з колекції Я. Сьвіндрика, фот. fotopolska.eu.

Севериян Косовскій
seweryjan@lem.fm

Грекокатолицьке поломництво на Св. Горі Явір 2016

В днях 21.–22. липця/юля т.р., на Лемковині проходило грекокатолицьке поломництво на Святу Гору Явір. Полонники вийшли в четвер (21.07) з Ждыні, ідучи далі до Высовій через Реґетів, Шквїртне, Квятон та Ганчову. В Реґетові Выжнім, на бывшым цмонтери путівники вєдно з о. Богданом Огородником одслужыли панихїду за спочываючых гын предків. Пак, пополудни в церквы св. Параскевы в Квятоні (днес римокатолицькїй костел) был служений молебєн. О ден на Святїй Горї Явір над Высовом, Божєску Літургїю очелил владыка вроцлавско-гданьскої єпархїї УГКЦ – єпископ Владимїр (Юцак), ЧСВВ.

Дякуєме авторови знимок, Григорийови Пацанови,
за присланы фотографїї.

59 річ о ЕНДІМ Варголі, котрых не знаш, але ся дознаш

Наталія Малецька-Новак
natalia@lem.fm

1. Енді Варголь вродил ся як третій сын Андрия і Юлії Варголів. Вродил ся 6. серпня 1928 рока.

2. Был выедукуваным артистом – скінчыл Технологічний Інститут Карнегі зо званьом графіка.

3. Специальністю на початку його кареры были ілюстрації черевіків, які вказували ся в магазині «Glamour».

4. В 1949 році при першій публікації вв. черевіків при підписах, правдоподібні през описку, страчено в його назвиску букву «а» – од тамтого часу Варголь зачал ся так власні підписувати.

5. В. серпни 1951 рока єден з його рисунків был опублікуваный в газеті «New York Times».

6. За тот рисунок признано му золотий медаль Art Director's Club.

7. В червци 1952 рока отворил свою першу выставу.

8. Был ілюстратором книжок в початках своей кареры. Книжочки тоты не продавали ся за добрі.

9. В 1955 році достал велике замовліня на серию рисунків черевіків до недільного «New York Times». Отримал за тото винагороджыня 100.000\$.

10. Проектувал выставовы выгляды, м.ін. для Тіффанього.

11. З часом, як уж го было стати, зачал купувати діла штуки.

12. Посеред першых закупленых річы были образы Пабля Пікассо.

13. Як типовий Русин, нич не вымітувал. Лем докупувал нове і нове... а коли была промоція – купувал гуртово.

14. По смерти авкція його річы тырвала 9 дни.

15. В 1959 році напечатав кухарську книжку «Дикі малини».

16. Варголь жаждал слави. За 50 \$ Мурель Лятов підповіла му, што повинен малювати – тото што любит найбарже.

17. Што зачал малювати? Грошы і пушкы зупы Campbell's, як його улюбленой – през 20 років штоденні іл таку зупу і пачку кракерсів.

18. В своїх творах Варголь звертал увагу на повторіня і конформізм сучасного жытя, было то оддзеркаліньом масовой культуры.

19. Дополніньом думкы кількіст і повторіня была нова продукційна метода образів, яку зачал хоснувати – гадвабографію (анг. silkscreen).

Джерело графік: wikiart.org.

20. В 1962 році зорганізував першу поважну індивідуальну выставу – 32 образы зуп Campbell's.

21. В дни закінчєня выставы самовбийство почынила Мерилін Монров і так, Енді зачал творити серію єй гадвабографічных образів, які принесли му найбільшу славу.

22. Варголь намалювал свою версію ціненого през світ образу Мона Ліза Леонардо Да Вінчі.

23. Велику част його творів займают образы представляючы смерт і катастрофы. Варголь хотіл в тот спосіб звернути увагу на нашу обонятніст для смерти незнанных нам осіб.

24. Коли куратор Варголя рішыл, же артиста намалювал уж за вельо песимістичных образів, поради́л му зачати малювати квітя.

25. Продал вшыткы образы представляючы квітя.

26. Коли бракувало му новых інспірацій, звідувал ся каждого, што повинен тепер малювати.

27. Єден зо знаємых попросил го о коровы. Варгольови барз ся тото сподало.

28. Для вказаня абсурду традиційного розумліня штуку през культуру заходу, зробил образ худобы в формі тапеты – шак і так великы діла штуку хоснує ся лем як декорацію на стіну...

29. Был різбярьом – раз зробил інсталяцію з картонів, другій раз з бальонів выполнєных гельом.

30. Занимал ся тіж інчыма формами культурового преказу.

31. Спільпрацувал з ансамблем Velvet Underground.

32. Сотворил фільм Chelsea Girls, які бы комерційным успіхом.

33. В 1967 році Варголь зробил серію автопортретів.

34. Уж товды стал ся іконом культуры. Автопортреты находили ся серед найчастійше публикуваных.

35. В тым самым році, 1967, одкрыл, які можливости, творчы і комерційны, несе друкування великой кількості графік.

36. Перше робил єдноразовы копії. Тепер зробил на папері пакет десятиох гадвабографічных портретів Мерилін Монров в выданю двіста пятдесятиох досье десятиох графік.

37. Досье ішли як вода, дораблял новы і новы.

38. Творил, мешкал в ательє Фабрика.

39. Был 3-кратні пострілений в 1968 році през хвору на розум акторку.

40. Престал малювати, занял ся фільмом.

41. Найбільшым успіхом был фільм Trash.

42. Основал фільмовий маґазин «Andy Warhol's Interview».

47. Знаємил ся з королями і диктаторами.

48. З комерційного артисты хотіл стати ся бізнесовым артистом.

49. За 25 000\$ робил на замовліня портреты славных люди.

50. Писал. Без успіхів.

51. Кіньцом фільмовой карєры был фільм Bad.

52. Деякы образы малюваны были в неконвенційональний спосіб – полотно малювано мідяном фарбом, на іщы мокру фарбу

сикали колеґы Варголя, заходила хемічна реакція і так творил ся образ.

53. Варголь основал свій канал в телевізії Andy Warhol's TV.

54. Вельо іздил по світі.

55. По роках планнійшого малюваня до формы вернул в 1986 році з образами Тайной вечері.

56. Більша част маєтку Варголя, шацувана на 75-100 милийонів долярів, дала початок благодійній організації о назві Фундація Плястичных Штук Енді Варголя. То єдна з найбогатшых того рода організації в З'єднанных Штатах Америкы.

57. В 2013 році образ Варголя Silver Car Crash (Double Disaster) осягнул рекордову ціну 105.400.000 \$.

58. По Pittsburg's Warhol Museum найбільше чысло творів Варголя находит ся в Музею Модерного Мистецтва Енді Варголя в Лабірци (Medzilaborce).

59. Енді Варголь вмер 22. лютого 1987 рока, маючы 59. років. •

101 років тому в Талергофі...

8 СЕРПНЯ. — Рано прибуват до лаґру новий транспорт інтернுவаних. О. Хризостом Дуркот вмер в шпытали, хворе його серце не вытримало високой горячкы. Гварят, мал «Gelb-krankheit» (жолтачку – ПТ).

Михал Максимчак прислал о. В. Куриллі карточку з Баучу. Презерам збірник співанок. О. Карпак одправлят в церкви перше своє богослужыня.

11. СЕРПНЯ. — Отримуємо новы вісти од Уейского. Ліє. Єдно дівча з десятого бараку тільки і робит, же смотрит по цілых днях до вікна на проходячых. Рекруты преживають паскудний час. Нетерплячо ждуть на розказ лишыти лаґер. Всі знервованы, бо уж три тыжні сут під карантанном, без всякого занятя. При склепику ждеме на Уейского. Він дає нам писмо і мы – Юрий Полошынович, Макар і я – береме свої річы і преходиме до 20. бараку. Спати мусиме по двох на єдным сіннику. Двадцетьох рекрутів власти преносят до інчых бараків, але чом? «Розказ – то розказ». Вмер Паранич.

9 СЕРПНЯ. — Днеска прибыл до лаґру генерал Бачыньскій. На цмынтері власти казали обрізати трираменны кресты. Гын находит ся єден жыдівскій памятник, та його власти не дїтхли. О 6-ій гвечер одбыл ся похорон о. Хризостома Дуркота. Хор під ведіньом Галушкы співал прекрасні. Ховал о. Карпак.

10 СЕРПНЯ. — Днеска зробил нам знимку єден фотограф. Хоц покроплює дрібний дощ, в повітря горячо.

12 СЕРПНЯ. — Ден гардий. Фотограф дає нам знимкы. Выїзджают з лаґру: Розалия Скалько – руска патріотка з Угерец Мінеральных (повіт Ліско), Гарбера, Трохановска Мария з Крениці і ішы девятеро люди. Прикрит ся смертельні. Юрко П. ходит з бараку до бараку і грат в тарока. А. Дутка звільнений. Ольга Байко, по роді Ладжыньска, зо Самбора, сидит на лавочці і штоси шыє. Дуже люди іде на вільницю, дуже іде на роботы. Вшиткых рекрутів зас преносят до 21. бараку. Зас прибыл транспорт интернуваних в чыслі 27 люди.

13 СЕРПНЯ. ПЯТНИЦЯ. — З розказу власти рекрутів преносят до землянок. Бура з перунами і блискавицями, зо зливом. Оддаю черевікы до шевця, білизну до праня, значыт – рыхтую ся до выїзду. Чытам творы Вергілія. Страшна біганина в лаґрі. Новий розказ. І так мало не што піл години!

Нашы люде мало не тратят головы. Заєдно преселіня з бараку до бараку. Єден дїдо, жалит ся мі, гварит: «А знате, пане, же за пятьдесят років свого жытя я не мінял свого кута тільки раз. Ани спати мі тото не дає, бо ся мі сние, же треба складати своє рянды і іти до другого бараку».

В землянках рекруты уж ся якости розмістили. Принесли на плечах свої сінникы і річы, порозкладали – тай закурили. Але ліє так міцно, же протікат през дах. Полякы пють пиво. Напротив мене розмістил ся о. Ігнатий Гудима і вчыт ся завзято французского языка.

14 СЕРПНЯ. — О. Василий Курилло дає ся острічы машынком зерового нумера, але бороды не позвалят стрічы. Він ділит помедже люди з терезиньского транспорту 650 корон присланих з Америки. Субсидия в сумі 450 корон прислана для Лемків буде ділена на днях. Прибыл транспорт з Оломунця. Од оберлейтенанта Герца отримую відоміст, же «признано» мі єден рік службы в характері добровольця.

ТЕОФІЛЬ КУРИЛЛО

Дневник Лемка з Талергофу
(Лемківскій Річник 2004, з великоруского
языка перевел Петро Трохановскій)

Кідь ся доспівать і дотанцює

Недавно ем був ословлений, подля голосу молодов, редакторков едних словацьких регіональных новинок, котра приготовльовала статю о Русинах в регіоні під Татрами. Розговор по телефоні був барз обогачуючій. Про редакторку, а і про мене.

Окрім того, же од мене просила контакты на Русинів, котры в спомянутім регіону активно роблять в области русиньской культуры, дістали сьме ся і ку вопросам общым. Редакторка не знала майже нич, дашто десь зачула, штось може прочітала, но і то, што якось знала, потребовала овірити, бо якбач не знала, ці то так было з Русинами і ці то так было досправды, або ся їй то сплело.

І так ем дістав вопрос, ці то є правда, же сьме до року 1989 не могли

голосити ся ку своїй народности. Повів ем, же гей. На то пришов далшый вопрос, ці то допсравды, і же ку чому ся мали голосити люди. Одповів ем, же то так досправды было, же то не суть жарты. І же сьме ся мали голосити ку Українцям, но результат той політики був такый, же люди ся скоріше зачали голосити ку Словакам, што пречудесно помогло асимілації. Но і так ем зачав бісидовати о тім, же такой по войні Русинам одвдячіла ся Чехословакия за поміч коло освободжованя одступліньом Підкарпатської Руси Совітському союзу, же далше Русинів чекали оптації, ліквідація Грекокатолицькой церькви, зміна навчалного языка на наших школах на язык український і так далше. Вытолковав ем їй вшытко, што помогло ку тому,

« Одповів ем, же то так досправды было, же то не суть жарты. І же сьме ся мали голосити ку Українцям, но результат той політики був такый, же люди ся скоріше зачали голосити ку Словакам, што пречудесно помогло асимілації »

же і кідь наша кількість каждым переписом населіня росне, є то все мало, бо на наших селах жые омного веце людей, но нажаль векшына голосить ся іщі все ку Словакам. Выраховав ем їй вшыткы чіны, котры помогли ку екстраскорій асимілації за 40 років. Не знала о тім нич. На вшытко ся ня веце раз опросила, ці тому добрі зрозуміла. І зрозуміла добрі, наперек їй несподіваню з інформацій, котры ся їй дістали.

Чітав ем статю, котру потім приготовила, і была написана добрі. Спомянула вшытко, што ем їй повів. І так був розговор, ку котрому ся дістала завдякы тому, же мала писати о Русинах в їй регіоні, про ню бізовно обогачуючій, бо днесь знать много інформацій, котры перед тым не зна-

ла. Про мене то было обогачуюче із іншого боку. Дякуючі розговору з молодов редакторков ем собі усвідомив, же хоць є уж майже 27 років од революції, роснуть ту генерації молодых людей, котры ся доднесь не учать в школі на історії о злочінах, котры были зроблены на Русинах.

Є нормалне, же на історії ся днесь уж учить і о тім, як несправедливо Чехословакия поступала проти чехословацьких Німців і Мадярів по Другій світовій войні, кідь їх насилно высельовали із теріторії державы і они навсе пришли о свої маєткы, фондушы, домы, котры ту мали. Схосновала ся на них колективна вина за колаборацію, котра є днесь необгаїтельна. Но о тім, же ся софістикованішов методов ничіла в державі і далша меншына,

Жрідло фотографії: Wikipedia.

же ся ничіли насилнов українізаційов співоснователі державы – Русины, котрым жадна колективна вина ани нигда не была за нич приписана, о тім є доднесь в учебниках історії на словацьких школах якось тихо. Вопрос стоїть ясно: Чом? Одповідь аж така ясна не є. Про мене є то незрозуміла справа.

Навчання історії є барз важна справа. Є добре, жебы ся діти в школах учили о тім, як несправедливо діяла держава односно Німців і Мадярів по Другій світовій войні. Но так само є потрібне, жебы ся молоды люди учили і о тім, як держава ничіла і далшу народность, як систематічно ничіла українізаційов Русинів. Зло є зло. Не є менше, ани векше зло. Не мож злегшовати зло, котре было роблене на Русинах в порівнаню зо злом, котре было зроблене на Німцях ці Мадярях. За каждым тым злом суть судьбы людей, їх родин, їх стражданя. Покля люди не будуть знати історію і то, што зле ся в ній зробило односно іншых людей, потім ся тяжко можуть остеречі едناкых хыб в сучасности, або в будучности. Пак ся легко може стати то, же такы хыбы ся будуть повторяти. Може не на тых самых, може на іншых, лемже знова раз то буде лем зло.

Є час різних фестивалів, роблять ся ватры і ходить ся на грибы. Но як скінчіть сезона тых найосновнішых русиньских справ, як вшыткы доспівать і дотанцюють, може бы не было на шкоду, жебы коло чеканя на нову фестивалову сезону русиньскы організації ословили міністерство школства і пропонували додати до навчалных планів історії і дакілько фактів о тім, як ся поступало проти Русинів по 1945-ім році. Аж потім собі мож знова заспівати. •

Події в найближшій ТЫЖНИ:

1

13.08.2016

Забава під синім небом
Новоселиця, 14.00 год

Фольклорний ансамбль «Люде спід Бескіда» і село Новоселиця просят на акцію, котра скінчыт ся забавом, а попереджена буде конкурсами і забавами для діти.

2

13.-14.08.2016

Дни керестурской паприкы
Центр міста і гіподром «Леі», Рускій Керестур

Шторічне свято з нагоды уроджаю паприкы в Рускым Керестурі, в рамках котрого одбывають ся ріжны акції: выступы, конкурсы і кінны змаганя на гіподромі.

3

14.08.2016

Музыка заклята в дереві
Церков св. Архангела Михала, Брунары
Выжні, 17.00 год.

В рамках десятой едициі фестівалю Музыка заклята в дереві, в давній лемківській церкви выступлят Ангеля Габер, Сусанна і Ганка Вуйцяк.

Скоропис

власти, роздавати українські пашпорты за дармо для вшиткых од Лізбони по Ураль, т.е. жытелям реченых етнічных українських територій, знущають ся над дуальным патріотом обох вітчизн.

Проблем двойного громадянства не вирішують доцна ани українські закони. З єдної страны забороняють мати такий статус своїм громадянам, постерігаючи їх лем як свої овечкы, а з другої – неє практики, жебы тото еґзеквувати. На Україні фурт виходит, же деякы міністры, депутаты, высшы і низшы урядники, ачий бывшый премер, могли мати, окрем українського, і інчий пашпорт. Може тіж зато Іван Міклош, визначний експерт в обшыри фінансів і економікы зо Словації, котрий признає ся до русинських коренів (брал м.ін. участ в кампанії перед повселюдным списом в 2011 р., жебы вшиткы Русины записували ся Русинами), коли дістал оферту быти міністром на Україні, не прийняв той функції, бо мусіл бы ся зречи словацкого пашпорту. А кед бы го лишыл? На Фольксваґені через границу бы напевно не перешол.

З тым пущаньом, або непущаньом через границу єст ріжні. Єдних пустят, другых – ніт. Тільки што зачал ся ювілейний десятий табір-експедиция «Вирій», котрий анонсує сам Українській Інститут Национальной Памяти. То медженародний «науково-пошуковий» табір, який буде вандрувал спомненыма уж выже етнічными українськыма територіяма, «що тепер належать Республіці Польща». Участники будут обновлювати стары цмонтері, што як раз ся хвалит, але – як чытаме в анонсі – придут тіж на етнічну українську землю Лемковину (в ориґіналі – Лемківщину). История таких походів єст дост долга, може і зато організаторы охочо єй продолжают. Найстаршы і найдолшы райды одбывали ся зараз по Великій Войні, а організувал їх сам перемышльській владыка Йосафат Коциловській. До 1934 р., покля ся Лемкы самы не зорганізували, высылал він з мирном експедициом священників-ідеолоґів, котры обнимали лемківскы грекокатолицкы парохії і – за єпископским благословлєньом – ани не хотіли вертати. Так ся ім в нас сподабало. Континуаторами і пропаґаторами туристики (з того самого єпископского благословлєня) были потім любителі прогульок з ОУН-УПА, котры завдякы гітлерівцям експльорували м.ін. Лемковину і Пряшівску Русь. Традиция оджыла в 80. роках ХХ ст. вчас райдів «Карпати», але і в найновшых часах (2010 р.) єдны біциґлисты хотіли глядати європейских коренів Штєся Бандеры, лем же тых туристично наставлєных спортсменів до Польщы не пустили. І жый ту, чловеце, спортово.

Демко Трохановскій
demko@lem.fm

По Лемківській Ватрі на Чужыні в Михалові маме уж першы медияльны сліды. Порталь Gość Legnicki (legnica.gosc.pl) опублікувал статью о михалівській ватрі. Посеред выконавців єй автор нашол лемківській ансамбль Кычера, котрого члены, як пише, то «лемківска молодіж з Нижнього Шлеска, потомкы переселєных по войні жытелів Лемковины, Пряшівщыны і Закарпатя». Не знаме іщы, де находит ся джерело той інформації, але знаме, де находят ся выже приведенє русинскы реґіоны. Лемковина в Польщы, Пряшівщина на Словації, а Закарпатя (історична Підкарпатска Русь) – актуально на Україні. То абсолютні гітова віст, бо дотепер сме знали, же русинскы жытели Лемковины были выселяны, а не переселяны. Окрем того знаме, же были выселяны не за свої гріхы в рамках Акції Вісла. На перший взгляд, автор статі мусіл почути даякы факты, котры лучат всітри реґіоны. Зато фурт глядаме того мудрого джерела.

Доцяп інче джерело, т.е. портал zakarpatty.net.ua, написало, же українські пограничники не пустили через границу єдного пана, котрий, ідучы своїм автом марки Фольксваґен, подал словацкій пашпорт вчас провірюваня документів. Коли в своїй базі вписали назвиско шофера німецкого авта, вказало ся, же єст зареґіструваний в базі українских громадян, т.е. мат тіж (або винен мати) українській пашпорт. Порталь не дає більше деталів, а лем тільки, же пана з двойном громадянском приналежністю через границу не пустили. Не подає і того, котрий з пашпортів колекционер мал найперше: українській, ци словацкій, што бы полегшыло зрозуміти статус шофера з Фольксваґена – был колиси Українцьом, котрий пішол до Европы іщы надолго перед тым, як таку шансу мала бы мати ціла Україна, ци може як честний Словак хотіл быти іщы барже честным громадяном України. Перший примір вказувал бы на тото, же люде на сході знають думати «допереду». Другій – наopak: вказувал бы неконсеквенцию українских власти в підході до історичной політики. Сотні люди во світі намагають ся од кінця ХІХ столітя пояснити, же жытели «Пряшівщини», «Лемківщини» і другых «щин» од часів Адама і Евы заселяють одвічны етнічны українскы території, а ту в такий спосіб ся обышли з доцяп усвідомленом душычком! Замість, взором російских, або мадарских

ЛЕМКО

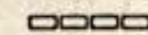
ГАЗЕТА ДЛЯ НАРОДА.

надаваная на лемць, наближенномъ до лемковского говора.

«Выканя» некотрым ся видит недостойне, мало про-слвне і нияк не парадне. Жадають, жебы ім «онити!» В другу сторону мож Ганчыско надале поневєратити «тыканьом». Правда же то, пані Ганю?

«ЛЕМКО» – газета для народа – ч.17 за 1913 р.

ТРЕТЬЯ ОСОБА.

Панъ: Слухай Ганцю, ты мѣ машь гадати не „Вы“ лемъ презъ третью особу. А ци розумѣшь что значитъ трета особа?

Ганца: Баякъ, знамъ прошу панъ. Третья особа то єсть тотъ фацетъ, што приходить до васъ, якъ пана нее дома.

ФАФРИНДЯ І СКОНФІСКУВАНЕ

Не тыкаме собі

Богдан Ґамбаль
gambal@lem.fm

